

Ερμηνεία του "Κύριε ελέησον" (Αγνώστου μοναχού)

Συνοπτικά σχόλια

Και αυτό το μικρό κείμενο, που πραγματεύεται με χαριτωμένη απλότητα για την μονολόγιστη ευχή, παραδίδεται από τους συλλέκτες των πατερικών κειμένων της Φιλοκαλίας ανωνύμως και μέσα από τις προθέσεις τους να γνωσθεί και να καλλιεργείται από τον λαόν του Θεού η γλυκύτερη νοερά προσευχή. Για να θεμελιώσει δε την αναγκαιότητα της εκζητήσεως του θείου ελέους, ο συντάκτης του μικρού αυτού δοκιμίου ανατρέχει στην εποχή των Αποστόλων, που παρέδωσαν την ευχή, συμφώνως και προς άλλους διδασκάλους της νοεράς προσευχής. Παρ' ότι περιέχει απόψεις κοινές πλέον, γύρω από την ευχή του Ιησού, όμως, στην απλότητα του, οικοδομεί, πείθει, κατανύσσει με την ιδιαίτερη χάρη του, οπότε και με αυτό επιτυγχάνεται ο σκοπός των εκδοτών της Φιλοκαλίας, ώστε να δικαιούται να ενσωματωθεί σ' αυτή.

Κείμενο

Το «Κύριε Ιησού Χριστέ, ελέησόν με», και συντομότερα «Κύριε ελέησον», από τον καιρό των Αποστόλων χαρίστηκε στους Χριστιανούς και ορίστηκε να το λένε ακατάπαυστα, όπως και το λένε. Τι σημαίνει όμως τούτο το «Κύριε ελέησον», είναι πολύ λίγοι σήμερα που το ξέρουν, κι έτσι φωνάζουν καθημερινά ανωφελώς, αλλοίμονο, και ματαιώς το «Κύριε ελέησον», και το έλεος του Κυρίου δεν το λαβαίνουν γιατί δεν ξέρουν τι ζητούν.

Γι' αυτό πρέπει να ξέρομε πως ο Υιός και Λόγος του Θεού, αφότου σαρκώθηκε και έγινε άνθρωπος και υπέμεινε τόσα πάθη και σταυρώθηκε και χύνοντας το πανάγιο αίμα Του εξαγόρασε τον άνθρωπο από τα χέρια του διαβόλου, από τότε έγινε Κύριος και εξουσιαστής της ανθρώπινης φύσεως. Και προτού βέβαια σαρκωθεί ήταν Κύριος όλων των κτισμάτων, ορατών και αοράτων, ως δημιουργός και ποιητής τους, όμως των ανθρώπων και των δαιμόνων που δε θέλησαν από μόνοι τους να τον έχουν Κύριο και εξουσιαστή τους, δεν ήταν και Αυτός Κύριος τους, ο Κύριος όλου του κόσμου.

Ο πανάγαθος Θεός δηλαδή, και τους Αγγέλους και τους ανθρώπους τους έκανε αυτεξούσιους και τους χάρισε το λογικό, να έχουν γνώση και διάκριση• γι' αυτό, ως δίκαιος που είναι και αληθινός, δε θέλησε να τους αφαιρέσει το αυτεξούσιο και να τους εξουσιάζει με τη βία και χωρίς τη θέλησή τους. Αλλά εκείνους που θέλουν να είναι κάτω από την εξουσία και διακυβέρνησή Του, εκείνους ο Θεός και τους εξουσιάζει και τους κυβερνά• εκείνους πάλι που δε θέλουν, τους αφήνει να κάνουν το θέλημα τους, ως αυτεξούσιοι που είναι.

Για τούτο και τον Αδάμ που πλανήθηκε από τον αποστάτη διάβολο κι έγινε κι αυτός αποστάτης του Θεού και δε θέλησε να υπακούσει στην εντολή Του, τον άφησε ο Θεός στο αυτεξούσιό του και δε θέλησε να τον εξουσιάζει τυραννικά. Αλλά ο φθονερός διάβολος που τον πλάνησε εξ αρχής, δεν έπαψε κι έπειτα να τον πλανά, ώσπου τον έκανε παρόμοιο στην αλογία με τα κτήνη τα ανόητα και ζούσε πλέον σαν ζώο άλογο και ανόητο. Μα ο πολυέλεος Θεός τον σπλαχνίστηκε τελικά κι έτσι χαμήλωσε τους ουρανούς και κατέβηκε στη γη κι έγινε άνθρωπος για τον άνθρωπο• και με το πανάκραντο αίμα Του τον λύτρωσε από τη δουλεία της αμαρτίας και δια μέσου του ιερού Ευαγγελίου τον οδήγησε πως να ζει θεάρεστα. Και, κατά τον Θεολόγο Ιωάννη, μας έδωσε εξουσία να γίνουμε τέκνα Θεού και με το θείο βάπτισμα μας αναγέννησε και μας ανέπλασε και με τα άκραντά Του μυστήρια τρέφει καθημερινά την ψυχή μας και τη ζωογονεί.

Και μ' ένα λόγο, με την άκρα Του σοφία βρήκε τον τρόπο να μένει πάντοτε αχώριστος μ' εμάς κι εμείς με Αυτόν, για να μην έχει πλέον καθόλου τόπο σ' εμάς ο διάβολος. Ορισμένοι όμως από τους

Χριστιανούς, ύστερα από τόσες χάριτες που αξιώθηκαν και ύστερα από τόσες ευεργεσίες που έλαβαν από τον Δεσπότη Χριστό, πλανήθηκαν πάλι από το διάβολο και εξαιτίας του κόσμου και της σάρκας ξεμάκρυναν από το Θεό και κατακυριεύονται από την αμαρτία και από το διάβολο κάνοντας τα θελήματά του.

Όμως δεν είναι τελείως αναισθητοι ώστε να μην αισθάνονται το κακό που έπαθαν. Καταλαβαίνουν το σφάλμα τους και γνωρίζουν την υποδούλωσή τους, αλλά δεν μπορούν αυτοί μόνοι τους να γλυτώσουν και γι' αυτό προστρέχουν στο Θεό και φωνάζουν το «Κύριε ελέησον» για να τους ευσπλαχιστεί ο πολυέλεος Κύριος και να τους ελεήσει, να τους δεχτεί σαν τον άσωτο υιό και να τους δώσει πάλι τη θεία χάρη Του και μέσω αυτής να γλυτώσουν από τη δουλεία της αμαρτίας, ν' απομακρυνθούν από τους δαίμονες και να λάβουν πάλι την ελευθερία τους, για να μπορέσουν με τον τρόπο αυτό να ζήσουν θεάρεστα και να φυλάξουν τις εντολές του Θεού.

Αυτοί λοιπόν οι Χριστιανοί που, όπως είπαμε, με τέτοιο σκοπό φωνάζουν το «Κύριε ελέησον», αυτοί θα επιτύχουν εξάπαντος και το έλεος του πανάγαθου Θεού και θα λάβουν τη χάρη Του να ελευθερωθούν από τη δουλεία της αμαρτίας και να σωθούν. Εκείνοι όμως που δεν έχουν είδηση από αυτά που είπαμε, μήτε γνωρίζουν τη συμφορά τους που είναι καταδουλωμένοι στα θελήματα της σάρκας και στα κοσμικά πράγματα, μήτε έχουν ευκαιρία να συλλογιστούν την υποδούλωσή τους, αλλά χωρίς τέτοιο σκοπό φωνάζουν μόνο το «Κύριε ελέησον», περισσότερο από συνήθεια, αυτοί πως είναι δυνατό να λάβουν το έλεος του Θεού; Και μάλιστα τέτοιο θαυμάσιο και άπειρο έλεος;

Γιατί είναι καλύτερα να μη λάβουν το έλεος του Θεού, παρά να το λάβουν και πάλι να το χάσουν, επειδή τότε είναι διπλό το φταιξιμο τους. Άλλωστε, αν κανείς δώσει κανένα πετράδι πολύτιμο στα χέρια μικρού παιδιού ή κανενός αγροίκου άνθρωπου που να μην ξέρει τι αξίζει, και αυτοί το πάρουν στα χέρια τους και το χάσουν, είναι φανερό πως δεν το έχασαν εκείνοι αλλά αυτός που τους το έδωσε.

Και για να καταλάβεις καλύτερα τα λεγόμενα, συλλογίσου πως στον κόσμο τούτο εκείνος που είναι άπορος και φτωχός και θέλει να πάρει ελεημοσύνη από κάποιο πλούσιο, πηγαίνει και του λέει «ελέησον με», δηλαδή «λυπήσου με για τη φτώχεια μου και δος μου τα αναγκαία». Και πάλι, εκείνος που έχει χρέος και θέλει να του το χαρίσει ο δανειστής του, πηγαίνει και του λέει «ελέησόν με», δηλαδή «λυπήσου με για την ανέχειά μου και χάρισέ μου αυτό που σου χρωστώ». Όμοια και ο φταίχτης, θέλοντας να τον συγχωρήσει εκείνος στον οποίο έφταιξε, πηγαίνει και του λέει «ελέησόν με», δηλαδή «συγχώρεσέ με για ό,τι σου έκανα». Από την άλλη μεριά, ο αμαρτωλός φωνάζει στο Θεό το «Κύριε ελέησον» και δεν ξέρει μήτε τι λέει, μήτε γιατί το λέει, αλλά μήτε τι είναι το έλεος του Θεού που τον παρακαλεί να του το δώσει, μήτε σε τι τον συμφέρει το έλεος που ζητά, και μόνο από συνήθεια φωνάζει «Κύριε ελέησον», χωρίς να ξέρει τίποτε. Πως λοιπόν να του δώσει ο Θεός το έλεός Του, αφού αυτός, καθώς δεν το ξέρει, το καταφρονεί και πάλι το χάνει σύντομα και αμαρτάνει περισσότερο;

Το έλεος του Θεού δεν είναι άλλο, παρά η χάρη του Παναγίου Πνεύματος, την οποία πρέπει να ζητούμε από το Θεό εμείς οι αμαρτωλοί και να φωνάζομε ακατάπαυστα το «Κύριε ελέησον», δηλαδή «λυπήσου με, Κύριε μου, τον αμαρτωλό, στην ελεεινή κατάσταση που βρίσκομαι, και δέξου με πάλι στη χάρη Σου• δος μου πνεύμα δυνάμεως, για να με δυναμώσει ν' αντισταθώ στους πειρασμούς του διαβόλου και στην κακή συνήθεια της αμαρτίας• δος μου πνεύμα σωφρονισμού, για να σωφρονιστώ, να έρθω σε αίσθηση του εαυτού μου και να διορθωθώ• δος μου πνεύμα φόβου, για να σε φοβούμαι και να φυλάγω τις εντολές Σου• δος μου πνεύμα αγάπης για να σε αγαπώ και να μην απομακρύνομαι πλέον από κοντά Σου• δος μου πνεύμα ειρήνης, για να φυλάγει την ψυχή μου ειρηνική και να συγκεντρώνω όλους μου τους λογισμούς και να είμαι ήσυχος και ατάραχος• δος μου πνεύμα καθαρότητας, για να με φυλάγει καθαρό από κάθε μολυσμό• δος μου πνεύμα πραότητας, για να είμαι ήμερος στους αδελφούς μου Χριστιανούς και να απέχω από το θυμό• δος

μου πνεύμα ταπεινοφροσύνης, για να μη φαντάζομαι τα υψηλά και υπερηφανεύομαι».

Εκείνος λοιπόν που γνωρίζει την ανάγκη που έχει από όλα αυτά και τα ζητά από τον πολυέλεο Θεό, φωνάζοντας το «Κύριε ελέησον», αυτός βεβαιοτάτα θα λάβει εκείνο που ζητά και θα επιτύχει το έλεος και τη θεία χάρη του Κυρίου. Όποιος όμως δεν ξέρει τίποτε από αυτά που είπαμε, αλλά από συνήθεια μόνο φωνάζει το «Κύριε ελέησον», αυτός δεν είναι δυνατό να λάβει ποτέ το έλεος του Θεού• γιατί και πρωύτερα έλαβε πολλές χάριτες από το Θεό μα δεν τις αναγνώρισε, μήτε ευχαρίστησε το Θεό που του τις έδωσε.

Αυτός έλαβε το έλεος του Θεού όταν πλάστηκε κι έγινε άνθρωπος• έλαβε το έλεος του Θεού όταν αναπλάστηκε με το άγιο βάπτισμα κι έγινε ορθόδοξος Χριστιανός• έλαβε το έλεος του Θεού όταν γλύτωσε από τόσους κινδύνους ψυχικούς και σωματικούς που δοκίμασε στη ζωή του• έλαβε το έλεος του Θεού τόσες φορές που αξιώθηκε να κοινωνήσει τα άχραντα μυστήρια• έλαβε το έλεος του Θεού όσες φορές αμάρτησε στο Θεό και τον πίκρανε με τις αμαρτίες του και δεν εξολοθρεύτηκε, μήτε τιμωρήθηκε παιδαγωγικά όπως του έπρεπε• έλαβε το έλεος του Θεού όταν με διάφορους τρόπους ευεργετήθηκε από το Θεό και δεν το αναγνώρισε, αλλά όλα τα λησμόνησε και δε φρόντισε καθόλου για τη σωτηρία του.

Αυτός λοιπόν ο Χριστιανός πως να λάβει το έλεος του Θεού χωρίς να το αισθάνεται και χωρίς να γνωρίζει πως δέχεται τέτοια χάρη από το Θεό, καθώς είπαμε, μήτε να ξέρει τι λέει, αλλά να φωνάζει μόνο το «Κύριε ελέησον» χωρίς κανένα στόχο και σκοπό, εκτός από μόνη τη συνήθεια;